

Universal Declaration of Human Rights - Kpelle, Guinea

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

NUKAN MAAMENI YENHEYII BO PELE HU

Dɔn juwoo gbalatɔmaa

A ke kaalonna da tɔɔi gaa nukan nei yene yiihu diɔ legbɔɔba laa, tɔlinmo laa da lilaa di nwundɔɔi.

A ke lɔnɛɛ nukan dɔɔi gaa maane yene nuan diɔ peli kweiwoo boi, diɔ laa di maameni la, yi di hwa ke jɛimaɔnɔn da mɔnɔ di hu, bɛ kele yenɛnuan kaa boi.

A ke tɔɔi gaa nukan nei yeneyii hu bɛ maane maa ɔ kɔnwɔ, hɔge nukan hwɛpa pɔnɔ hwɛ gwei tɔgɔ hemɛi iɔi hu jɛitɔwɔnuan diɔ.

A ke lɔɪɔaa kele yepuɔ gehu bɛ maane gu hwanja tɛgɛ boi.

A ke lɔi kele hu nuan bowoo ba, tɔɔi lele gaa hinaa di wɔɔ Kaalonnaa hu, yai a di wɔɔ tetɔwɔ yii lele jɛikulo, ye pɔnɔ ye di wɔɔ yii paane legbɔɔba laa hui.

A ke yene lɔi kele da ɲɔɔ kɔnɔn genei bɛ di liimu ɔ hɔgɔ negbɔɔba lelei da tɔɔi gaa nei yene yii hu maa meni bai.

A ke gilɪɲahɪɔ tɔnɔi ti hwilɔn nukan dɔɔi da ɲɔɔ legbɔɔba laa bɛ gɛ, ɔle yabɔ ke a di liimu hɔgɛɛ a gbɔɔkpɔ, yili bɛ a gɛ lɔi kele diwɔɔ jaakɔn gene ɔ bo yene.

Maane nuteitei, ɔ make a kpɔma yɪɲaa di gɔl diɔ, maakweli, da hutɔ bɛ da negbɔɔba, da tɔɔi gaa nukan nei yeneyii hu di hee di kpanja kenaa kele bɛ, ɔ make bɛyi ɔ wɔ jaawoobo kaa lai, yili kele bɛ gei yene bilibili gemɛi ɲɔ jaakɔn genei jɛi zea kaa Amɔlik lɔi hui, ɔ dɔn ɲaa jɛi laa a pɔlɔ kpalaɔ ɲɔ holo pou (10) gwɔlan nwaatɔnɔ pulu ɲun mɛinan yenan kɔu mɛihaaba (1948).

Dɔn ɲoo toloo 1

Nukan gele kaa pɔlɔ kaa tanɔn, yiliba nu kɔle maawiyɔ pɔlɔ da tɔɔi gaa nei yeneyii hu kɛpɔlɔ kaalɔ tanɔn; di kemɛni a nukan ɲaa bɛ gɛɛ hwɛkeli welikɛmaa ɔ lɔ di luwai.

Dɔn ɲoo veele 2

Dɔn jɛi huwoo kaa nukele ba tanɔn, guloju hwɛ ma ye ɔ ke a huwu meni, gu kɔlɔ kɛpɔlɔ, gu lawoo, jaala meni kenaa bɔlɔ, kilɪɲahie huwu lɔpe, nei hu yii bo pɔlɔ ba, hɛn jɔlɔbo pɔlɔ pɔ da nukaapɔlɔ da zɔgɛi, ye ɔ ke a hulɔnu da nɛnu yilipulu, ye ɔ ke lɔi gaa gbɔɔba ju mun, ye ɔ ke a lɔi yi gaa nii mɔlan nɔi yemu a ju mun dɔn jɛi huwoo kaa nukele ba tanɔn.

Dɔn ɲoo zaaba 3

Maala kaa nukele yei ɔ yenɛke, ɔ legbɔɔba laa hɔlɔbo, ɔle gbinimaa ye kɔɲɔ.

Dɔn ɲoo naan 4

Nuta hwa peli lɛɛi lualaa hu da tɔlaalaa hu, luolaa da luoyɔu huɔu lɔpe da kɛ.

Dɔn ɲoo nɔɔli 5

Di hwə kia pai nuta mənɔboi, di hwə kia pai meni jaanwana laai nuta ba, yi a nu kulo nulaa hu əle eyə melekpe ma.

Dɔn ɲoo meida 6

Kene lɔpe gele, maane nu kele ɲɔ kaa lonna, ə ke a gɔlɔn ɲaa ma.

Dɔn ɲoo meihwele 7

Nu kele peliai a ge tɔn niila je tɔnɔ mei. Nu kele hon bələ kaa tanɔn nukan maatɔn jei liila.

Dɔn ɲoo meihaaba 8

Maala kaa nukele yei ə li kititəgə pele la; a gaa ye maameni ye ə piliju.

Dɔn ɲoo meinaan 9

Di hwa nu too gahwə ja, yi ɲun və mai. A wwalaketi di maakwiya ɲɔɔ lɔiba gahwa meni ɲɔɔ pələhu.

Dɔn ɲoo bou 10

Maala ka nukele yei, ə ɲɔɔ tian makɔɲɔ kititə gə pelela, əle dian ti ə ke a kɔlɔn ɲaa ə make meni lɔpee daa zenwuɔn.

Dɔn ɲoo boukɔutanɔn 11

1. Nui lɔpee da meniɲɔɲɔ laahe ɲuɔ, meniti hwa peli kei a ɲɔn, yi ɲɔn ti hwə kɔlɔn ni ponɔɲa kitikepele la, maakɔɲɔnuaan jei ba.

2. Tɔn hwa peli nui lɔpe honji menita ba yiyai meni ti kei lowai, dɔn ti hwə ke laali; yilipulu menikei lowai tɔn mə a laa nui ti mei, ə make a kwia.

Dɔn ɲoo boukɔu hweele 12

Nuta hwa naa lɔ məlɔn ɲii pələ hu, lɔ kpeli-kpeli, jei bɛlɛn meni hu, da gbiniba meni tamaa hu, naa kala pələ pɔ.

Dɔn ɲoo boukɔu haaba 13

1. Maala kaa nukele yei ə hiə a niibapələ, əle ə he niiba kenaa ɲɔ lɔi hu.

2. Maala kaa nukele yei ye peli kuloi lɔi lɔpe hu, ə make gbɔɔ lɔi, əle ə pənə ə ja gbɔɔ lɔi ti hu.

Dɔn ɲoo boukɔu naan 14

1. Nui lɔpe da jeikɔu kpɔlu jeei, maala kaa jei ə maakilə lɔi takpeli hu, yiyan nɔiti a peli jee hee mu.

2. Maakiləlaa ti hwa peli tɛgɛi meni nɔɲɔn kemun gbɔɔkpɔ pɔ yi hwə ba lɔi ɲun ma meniɲɔɲɔn da kaala.

Dɔn ɲoo boukɔu lɔli 15

1. Maala kaa nukele yei ə lɔi lonna hɔlɔbo.

2. Di hwa peli lɔilonna kuloi nu yei hulu meni hu əle maala hwə ɲɔnɔ nu yei hwə ɲɔ lɔilonna maahwalin.

Dɔn ɲoo boukɔumeida 16

1. Nɛɛnu da hulonu da hɛli kpilayela da di laɲayela da pɛli heei di keɔ guloju hwə ma yeke la a huɠu mɛni, lɔilon na mɛni, ɔle yala pɛlɛ mɛni. Di pɛliɛ a di ke jiiɓoo ti hu, ɔ make di taɠai lowai.

2. Lɛgbɔɔba da laana be a hilɔtai laa ma.

3. Pɛlen mɔ ba a kpɔmaayi hɔɔtɔma, ɔle maala ka jɛi gbɔmayii ti da nɔi jɛitɔwɔ nuaan di maakɔɲɔn.

Don ɲoo boukɔumɛihweele 17

1. Nukan lɔpee jɔlɔɓo hɛn gaa a ɓɔɔ, ɔ make g boukɔuaa kpɔn ju.

2. Di hwa nu yee kpilan di hwə jɔlɔɓo hɛn gulo jɛi.

Don ɲoo boukɔumɛihaaba 18

Nui lɔpee a pɛli gbɔwɔ kilɪɲahɪə kɛi, niiba yiibo pɛlɛ hu. Mukulaa ba a pɛli niiba kalan gɛi, ɔ niiba yiibo juwu yii ɓo pɛlɛ hu.

Don ɲoo boukɔumɛinan 19

Maala kaa nui lɔpee gɔle yei ɲɔɔ kilɪɲahɪɛ lɛ ɔ gweiwoobo, ɔ gilipuju kwɛli, ɔ jɔlɔɓo ɔ nɛi nuta kpɛli ɲaa diɔ kɛnakele yi ɲɔɔ hwa kɛ ju.

Don ɲoo bouhwweele 20

1. Maala kaa nukele yei ɔ ɲundɔ kɛ, ɔle ɔ kpɔn naa liilaa hu.

2. Di hwa nu yee kpɔlan di hwə nɔ kpɔn ju.

Don ɲoo bouhwweele kɔu tanɔn 21

1. Maala kaa nukele yei, ɔ tɔɔi hɔlɔɓo ɲɔɔ lɔi ɲawooɓo mɛni hu, a wala kɛ a yaa kpini, ɔ kɛ nui a jɛɛ lɛmai.

2. Maala kaa nukele yei, ɔ koloke gahanama ba ɲɔɔ lɔi hu. Yiyan nuta hon bɔtlɔ hwa tɛɠɛ mɔlan ma.

3. Lɔilonnii kilɪɲahɪə pɛlɛ ɓɔ lɔi ɲawooɓɔ a kuloju. Gilɪɲahɪə ti a kɔlɔn nɔi nɔi ɲaawooɓo nuan he luwai a kɛ a nɔi kwei nuan kɔle laamaawoo.

Don ɲoo bouhwweele kɔuweele 22

Nu kele kɛmɛni a kpɔɲuyii ɓo mun mɔ gɛ, ye kɛ kpɔn ninimu. Ninin ti ɓɔ maane ɔ pa ɓɔ a yeelaholon; yelɔgei, kaalɔnnaa, ɔle mɛni kɔlɔn ɲa.

Don ɲoo bouhwweele kɔu haaba 23

1. Maala kaa nukele yei ɔ kolo kɛ, ɔ niiba koloke tɔlinmo da ɲaane pɛlɛ mɛi; ɔ gɛ hwə pa kɛ a nui kolo hwə ma.

2. Nu kɛkolo ɓɔ maane di zalama; ɔ kɛ a hulonu da nenu.

3. Kolokɛmun lɔpee a pɛli kolokɛnuan maakɔɲa kpɔn naai; a wala keti ɔ to da hu.

4. Kolokɛmun nɔpee maala kaa jɛi ɔ viitɔ, ɔ niiba pɛlɛ ɲaa kɛ. Gɛ kolo kɛi nowai jɛn ɔ kɛ a dɔɔ; ɔle yilipulu ɲɔɔ hwitɔ lowai ye hala ma.

Don ɲoo bouhwweele kɔu naan 24

Maala kaa nukan jei ɲɔɔ yii ə ke a beliya ju, gɔlɔi hwə toa pono, yaa da nainuaan di ke di ɲaane hu; yii hwilənna: kɔnɔn meni, maayilimeni, yii meni, da hali meni, beɛ di maameni walawala jei kulo meni keɛ ba.

Dɔn ɲoo bouhwweeɛ kɔu lɔɔli 25

1. Kolo a wala ke jei, ɲɔn a peɛma, kolo hwaa kpe jei, kalanənnaa a ɲɔlɔbo, a ɲɔlɔ, a wala keti meni ta kpeli a peɛma, yi hwa peli gbɔɔmu, maala kaa jei yi maakpɔmaa ə bo.

2. Maala kaa logaa laa da lokolo di yei di kpɔmaa hɔlɔbo. Gbɔmaa ti a peli kei logele ba, ə make a welilon.

Dɔn ɲoo bouhwweeɛ kɔu meida 26

1. Maala kaa nukele yei di jutɔ. Jutɔ ti hɔɲɔ hwə ma, yi kpɔ hwilən maakweli kɔwɔtɔɔ ba. Maane kolo maakweli lakwəli ə ke kəna kəle. Maane lakwəli kene keɛ laa ə ke kənaa kəle tɔwɔ, nui lɔpe ge hwanja a ke jei.

2. Maakweli ɲun ma ya baa ə nukan holoon naa bo, ə dɔɔ gaa ɲai yene yii hu maawiye. Ya bə maane ə wooman, ɲeima hweli, da welikemaa di lɔ lɔi kəle lowai, huwu ɲaa kəle lowai ə ge liila ə ke diyei.

3. Maala kaa a longaanuaan yei di di loni hutɔ pəlɔ len.

Dɔn ɲoo bouhwweeɛ kɔumeihweeɛ 27

1. Maala kaa nukele yei ə geti ke nɔi ɲɔɔ tɔtɔwɔ laa kpaalə meɪ, ə pelima ə dɔlɔ kulo.

2. Maala kaa nukele yei belihen, gulohen, maa ə kɔɲɔ.

Dɔn ɲoo bouhwweeɛ kɔumeihaaba 28

Maala kaa nukele yei, ə getike, ye dɔn ɲoonjaa jei bo di le di kpaalə meɪ.

Dɔn ɲoo bouhwweeɛ kɔu meinaan 29

1. Nu yaakpeli geti kaama kpɔmaa yii hu. Maahɔlɔbo gbɔmaa yii ti bə a peli ɲɔɔ nukan naa laakuloi a nele.

2. Tɔɔi gaa nu yei yeneyii hu da ɲɔɔ legbɔba laa, maala keɛ hɔlɔboɔ ɲen lɔ gaama, ya baa a mɔlaa diwei kɔwɔtɔi, kpɔmaa yii hu yi hulu meni hwə laa.

3. Maala ɲaa ti da legbɔba ɲaa ti, ge pəlɔ hwa peli kei a juwu takpeli yi yene keɛ puɔ geba hwə mo li.

Dɔn ɲoo bouhaaba 30

Kpalə ta kpeli hwə laa yi a peli dɔn ɲaa jei maameni piliju, ye nu ɲɔɔ tɔɔ gaa jei yeneyii hu da ɲɔɔ legbɔba laa kuloi jei: ye ə ke a lɔi, a kpɔn, ə make gu teitei.